

Irène
Némirovsky

**Filmfortælling
og andre noveller**

■ Chataigne

Indhold

Forord 7

Filmfortælling 21

På grund af omstændighederne 105

Tyven 129

Jomfruerne 151

Gengangerne 175

Irène Némirovsky:

Filmfortælling og andre noveller

© Forlaget Chataigne, 2019

Omslag: Hardy Andersen

ISBN 9788740499100

Irène Némirovsky

Filmfortælling
og andre noveller

*På dansk ved
Anna Højgaard Andersen og Hardy Andersen*

Chataigne

Forord

Sideløbende med romanerne skrev Irène Némirovsky i løbet af 1930'erne og frem til sin død i 1942 en række noveller. Nogle af novellerne i dette udvalg udkom i hendes levetid i forskellige tidsskrifter:

Filmfortælling (*Film parlé*, 1931). *Gengangerne* (*Les revenants*, 1941 under pseudonymet Pierre Nérey) og *Jomfruene* (*Les Vierges*, 1942 under pseudonymet Denise Mérande). De øvrige: *På grund af omstændighederne* (*En raison des circonstances*) og *Tyven* (*La voleuse*) er først udgivet efter hendes død.

Fælles for de her udvalgte noveller er, at hovedpersonerne pludselig ser sig indhentet af fortiden. En oplevelse har haft afgørende betydning for deres liv, men var der tale om skæbne eller tilfældighed,

Forord

og kunne deres liv have formet sig helt anderledes? Desuden er mor-datter forholdet, ligesom i det øvrige forfatterskab, et gennemgående tema, og i alle novellerne har Irène Némirovsky fokus på forskellige typer af kvindeskæbner. Hvori består det lykkelige liv for en kvinde? Et stille og roligt liv i økonomisk trygge rammer eller et liv i sus og dus, hvor storbyens forlystelsesliv kan sætte vilkårene for de sociale og følelsesmæssige forhold?

I begyndelsen af 30'erne var Irène Némirovsky meget optaget af filmen som medie, og i novellen *Filmfortælling* eksperimenterede hun med en manuskriptlignende fremstillingsform, hvor skriften bliver en slags kamera. Oplysninger om tid, sted og lyde bliver givet som enkelte ord uden syntaktisk sammenhæng, og der sker hyppige ændringer i fokus undervejs, fra det helt nære på detaljer til det store overblik på afstand. En genstand eller en lyd danner ofte overgange fra en scene til en anden, f.eks. leder et spejl i baglokalet til en bar videre til en kvindes soveværelse, og det at man kalder på den lille pige Françoise binder to scener sammen hen over flere år. Det er en fremstillingsform som først mange år senere bliver mere udbredt, f.eks. hos visse af nouveau-roman forfatterne i 1960'erne og 1970'erne.

Filmfortælling

En diffus og dæmpet larm der vokser og hurtigt nærmer sig som en dønning på havet. Det regner. De høje huse står indhyllet i mørke og tåge; en kæmpestor billygte passerer, skærer hul i tågen. Regnvåde fortove, Operaens tag glimter i regnen som mørke spejle. Det er Paris, i slutningen af marts, i skumringen. Lysglimtene bevæger sig så hurtigt at man kun ser en flammende strøm. Så høres nogle ord, hele tiden de samme, de kommer nærmere og øges umådeholdent i styrke, som vibrationer gennem regnen. Bar, Hotel, Dans. Da bilhornenes dytten dør hen, får man øje på en mørk gade, tom og våd. Bogstaver lyser oppefra og ned og slukkes igen. Willy's Bar. Døren går op med en brummende lyd. Det lille, men dybe lokale er beklædt med spejle og møbleret med borde og velourbetrukne bænke. Midt i rum-

Filmfortælling

met sidder en neger på en taburet og spiller dæmpet. Man hører regnen hver gang døren går op og i, og hele tiden de lette knirkende lyde fra banjoen; negeren fløjter næsten lydløst, med sammenknebnede læber og hovedet på skrå, som en vagtsom fugl. Klokkeren slår fire. Bag bardisken står indehaveren og halvsover mens han læser sin avis. På de betrukne bænke langs væggen sidder nogle kvinder, de ser sløvt frem for sig med et resigneret og lidende udtryk i ansigtet. Nogle af dem halvsover, sammen-sunkne og med en cigaret i munden. En kraftig og barmfager kvinde klædt i en stramtsiddende spadse-redragt med et maskulint snit, med stivet flip og en cigar i munden, er flittigt optaget af sit strikkesøj. På en høj taburet sidder en lille kvinde og nipper til en cocktail; om halsen har hun en perlekæde som hun filtrer sine fingre ind i, som en hundehvalp der lidt klodset får poterne viklet ind i frynserne på en lænestol. En anden ung kvinde spiller poker-dice med barmanden. Endnu én sidder og hoster, mager og krumrygget. Fred og ro, ingen siger noget. Det ligner en familiepension. En dværg med en stor blomstersmykket hat, hår som er ved at miste farven, en slidt halskrave, en ynkelig figur, sniger sig ind. Man hører: 'Så, for pokker, gamle Sarah.' Hun sætter sig mellem to meget unge piger, anbringer sin kurv på

bordet og læner sig frem som en anden troldkvinde.

— Hva' så, lille ven, det er ikke pænt gjort, det er ikke i orden, det du er i gang med... Sådan en pæn herre, rig og oppe i årene, en respektabel herre, som jeg har fundet til dig efter Gud ved hvor mange vanskeligheder, og ham lader du sidde og glo hjemme hos mig hele eftermiddagen. Jeg spørger dig bare, hvad ligner det?.....

Den meget unge kvinde med et lillebitte ansigt og smalle, fugtige øjne mumler, blidt som et lam:

— Han var også for ulækker...

— Men når jeg gjorde det, lille ven, så var det for at gøre dig en tjeneste, ikke sandt? Hvis du kan se en anden måde at betale mig det tilbage som du skylder mig...

— Jamen jeg skal nok betale, De skal få Deres penge...

— Engang når solen står op i vest? Ærgerligt, men så må jeg tale med din ven...

Kvinden begynder at ryste, sænker hovedet og hvisper snøftende:

— Nej, nej, jeg skal nok komme, jeg ...

— Godt, gør hvad du vil. Hvad kommer det mig ved?

En pige kommer forbi og siger:

— Nå, gamle Sarah! Hvor meget er denne her

Filmfortælling

værd? Vil du købe den? Men jeg skal ha' pengene med det samme.

— Med det samme, med det samme... Det er det eneste, de kan sige...

Hun griber ringen som bliver rakt frem, ånder på den, polerer den så den skinner, betragter den med næsen helt nede ved ringens smykkesten.

Éliane kommer ind. Hun har en sort frakke på og en sort hat uden pynt; hun holder en paraply i hånden. Hun ser træt og opgivende ud, skødesløs i sin påklædning, spreder en duft af uredt seng omkring sig. Hun står og drejer sin hat i hænderne, smider den på bordet, roder i sit korte lyse hår, sætter sig, gør tegn til manden i baren. Han ryster cocktailshakeren.

— Hvordan går det, fru Éliane?...

Hun nikker. Hun har en smuk perlekæde viklet to gange omkring halsen. Man hilser ivrigt på hende, med en vis respekt.

— Hvordan går det? Hvordan har De det, fru Éliane?

Hun præsterer et lille anstrengt smil, med hånden under kinden, lytter til musikken. Klokkeren slår fem. Alle pigerne retter sig op, går i gang med at pudre sig. Den kraftige kvinde i spadseredragt skjuler hurtigt sit strikketøj og sætter en monokel for

øjet. Alle øjne rettes mod døren med et grådigt og ængsteligt udtryk. Men det er kun kvinder der kommer ind og sætter sig på deres sædvanlige pladser som ekspeditricer bag deres disk. Dværgen rejser sig. Hun går hen forbi Éliane og standser, som fascineret af perlerne hun har fået øje på. Hun nærmer sig med små skridt, kravler med besvær op på taburetten over for Éliane, griber fat i perlekæden, fører den op til munden, bider i en af perlerne. Rundt omkring hende bliver der grinet. Éliane lader sine fingre glide kærtegnende langs perlekæden, med halvt lukkede øjne. Dværgen nikker beundrende.

— Når du vil af med den, så tænk på mig. Jeg kender nogen som gerne ville købe den...

Éliane river perlekæden til sig med en pludselig bevægelse, vender sig bort. Dværgen rejser sig, glider ned på gulvet og går ud. Gennem ruden ser man hende gå hen til en kvinde der står helt stille under en tændt gaslampe, et skrækindjagende væsen, med stirrende øjne og lange kadavertænder. Sammen begiver de sig ud i regnen, ud i mørket. Den unge pige som spillede terninger, er kommet hen i nærheden af Éliane og ser i samme retning som hende der sad og drak, mens hun pillede ved sin perlehalskæde; de sidder kind ved kind. Éliane stirrer stift på dem, og under hendes blik ser de to ansigter et øjeblik ud til

Filmfortælling

at gå i opløsning, visne, blive til udhungrede masker som ynkelige gamle koner. Éliane griber pludselig fat i sin halskæde, knuger den til sig. Billedet forsvinder. Hun drikker, og med den ene hånd lader hun perlerne løbe ned på bordet, det er som om hun ser igennem dem. I et kort sekund viser nogle mandeansigter sig; først er de ganske almindelige, smilende, men pludselig vrider de sig, forvrænges, og under den kraftanstrengelse der er forbundet med nydelsen, forvandles de til vanvittige og mareridtsagtige figurer. Især én af dem, en gammel mand med hvidt skæg, rolig og ærværdig, dukker op flere gange og stadig mere skrækindjagende med en kæmpe stor og blød mund strakt frem til kys. Billederne svinder bort. Halskæden løber som en skinnende flod, spejler billedet af et hvidt hus, en stor have og Éliane selv, gammel og i en sort nederdel der fejrer hen ad alléen; hun støtter sig til en ung piges arm. Fremtiden... Éliane smiler ad sin drøm. Profilen af en ung pige, uskyldsren og alvorlig sidder hun over en bog, med et udtryk af lykke og fred. Jazzmusikken tager til i styrke og vildskab, overdøves pludselig af kraftige klokkeslag og orgelmusik, kæmper et øjeblik og toner så ud. Man hører kun klokkerne, men lyden bliver svagere, mister sin klang; det er en kirke i provinsen, efter messen.

Irène Némirovsky

En lille trist og grå plads. En bil passerer i fuld fart; larmen bryder igennem, vokser i styrke og forsvinder; en støvsky rejser sig og falder uendeligt langsomt ned igen, og fuglene som var fløjet skrigende til alle sider, vender stille og roligt tilbage for at pikke korn op. Børnestemmer

Andre udgivelser fra Forlaget Chataigne

Emmanuel Bove: Fornemmelsen, 2018

Emmanuel Bove: Fælden, 2018

Irène Némirovsky: Ballet, 2018

Bøgernes fås både som papir-bog og e-bog på saxo.com

■ ”Hvor er livet sært! Tænker I somme tider på at for hver af os er der på et givet tidspunkt sket noget som har drejet vores skæbne i den ene eller den anden retning?”

Hovedpersonerne i Irène Némirovskys noveller oplever et flashback og ser sig pludselig indhentet af fortiden. En oplevelse har haft afgørende betydning for deres liv, men var der tale om skæbne eller tilfældighed, og kunne deres liv have formet sig helt anderledes?

■ Irène Némirovsky er født i Kiev i 1903. I kølvandet på Oktoberrevolutionen flygter hun og hendes familie til udlandet og slår sig ned i Paris.

På grund af sin jødiske afstamning bliver hun under den tyske besættelse deporteret til koncentrationslejren Auschwitz, hvor hun dør i 1942. Bag sig har hun en enestående litterær karriere. Både læsere og anmeldere har været enige om at anerkende hendes talent.